

DATE PRELIMINARE ANTROPOLOGICE ASUPRA MATE-
RIALULUI OSTEOLGIC UMAN DESCOPERIT LA PIUA
PETRII (ORAȘUL DE FLOCI) ÎN 1981

de LAURENȚIA GEORGESCU

Cercetările arheologice ale Muzeului Național de Istorie al R.S. România, Secția de istorie medie^{*)}, în necropola medievală a bisericii nr.2 au dus la descoperirea a 44 de morminte singulare sau duble. Starea de conservare a materialului osos a permis studierea a numai 55 de subiecți. Arheologul Anca Păunescu încadrează acest material ca aparținând secolelor XVI-XVIII. Necropola nefiind exhaustiv cercetată, noi facem doar o caracterizare a structurii antropologice a grupului uman exhumat în 1981.

Distribuția pe grupe de vîrstă și sex a subiecților studiați ne prezintă următoarea situație:

T A B E L I

Repartiția pe grupe de vîrstă și sex a subiecților din
necropola bisericii nr.2 de la Piuă Petrii(1981)

Vîrsta	bărbați	femei	sex nedeterminabil	Total
Biologică-cronologică	nr.caz.	nr.caz.	nr.caz	nr.caz.
Infans I. (0-7 ani)	-	-	7	7
Infans II. (7-14 ani)	-	1	-	1
Juvenes (14-20 ani)	-	1	-	1
Adultus (20-30 ani)	-	3	-	3
Maturus I-II și III (30-60 ani)	14	9	-	23
Senilis (60-x ani)	-	-	-	-

*) Aducem mulțumirile noastre conducerii Muzeului Național de Istorie al R.S. România pentru condițiile de studiu pe care ni le-a pus la dispoziție și arheologului Anca Păunescu care ne-a încredințat materialul osteologic uman și ne-a dat toate datele solicitate.

În urma studierii acestui grup uman constatăm: o mortalitate aproximativ egală în rândul bărbaților și a femeilor cu ponderea deceselor între limitele de vîrstă 30-50 de ani; o mortalitate crescută (raportată la numărul de cazuri) la copii din grupa de vîrstă infans I (0-7 ani).

Studiul de detaliu ne dă următoarele aspecte:

- Forma neurocraniului în norma verticală la bărbați și femei este frecvent: sfeno-romboidală, sfeno-ovoidală, iar în norma occipitală în majoritate prezintă forme de casă-bombă cu două excepții de formă bombă.

Fețele prezintă forme cu profil facial ortognat, mezognat; în majoritate orbitale sînt hipsiconche. Indicele nazal grupează majoritatea subiecților masculi în categoria camerin, iar subiecții feminini în cea leptorin (în celelalte categorii avînd cîte unul sau doi subiecți). Marginea inferioară a aperturii piriforme este în majoritate antropină, cu un singur caz de fossă prenazală și unul de fossă moderată. Malarele oscilează între formele de lățime sub medie, spre medie și lată-temporalizată, cu un singur caz de frontotemporalizare. Mandibulele au forme gracile la femei și forme gracile spre robust și foarte robust cu gonioane puternic răsfrînte înafară la bărbați. Raportul dintre lățimea minimă a frunții și lățimea gonioanelor ne arată o dezvoltare medie și puternică, Indicele facial total scoate în evidență faptul că ponderea o avem în grupa mezoprosopă la femei și bărbați cu două cazuri leptoprosop la femei (în celelalte categorii avem cîte un subiect).

- Indicele cranian de orizontalitate ne arată o frecvență mai mare a subiecților masculini în grupa mezo-brahicrană (în celelalte cazuri noi avem cîte un singur caz); la femei ponderea noi o avem în grupa mezo-dolicocrană.

- Lățimea craniului raportată la înălțime scoate în evidență că atît subiecții masculini, cît și cei feminini se grupează în categoriile tapeino-metriocrană. Majoritatea subiecților masculini, în cazul indicelui fronto-transversal, fac parte din categoria metriometopă (cu subiecți mai puțini în categoria eurimetop-stenometop). Subiecții feminini se încadrează în grupul eurimetop (cu cîteva cazuri metriometop-stenometop).

- Talia subiecților este mijlocie spre înaltă la femei și bărbați.

Analiza grupului uman exhumat în 1981 din necropola bisericii nr.2 de la Piuă Petrii ne arată că subiecții se integrează din toate punctele de vedere între limitele de variație metrice și morfologice ale eșantioanelor studiate de noi pînă în prezent la necropola bisericii nr.2 de la Piuă Petrii.

Subiecții care ne-au parvenit pentru studiu aparțin grupului de forme europoide cu metisajul care a caracterizat și celelalte serii (nordic, dinaric, metiteranian, alpin), justificat prin poziția pe care o avea această așezare într-o zonă de tranzit și schimb comercial intern și extern a Țării Românești din evul mediu.

SONDAJUL ARHEOLOGIC DE PE TERITORIUL COM. FIERBINȚI-TÎRG, JUD. IALOMIȚA

de CONSTANTIN ISĂCESCU

Începând cu anul 1979 a fost declanșată o vastă campanie de identificare, cercetare și protejare a siturilor arheologice de pe cursul râului Ialomița, între localitățile Dridu și Gruiu, unde urmau să desfășoare ample lucrări de hidroameliorație. În această acțiune se înscrie și cercetarea de informare de pe teritoriul comunei Fierbinți-Tîrg, la punctul numit de localnici "Valea lui Busuioc". Locul se află la aproximativ 2 km NE de localitatea amintită, pe malul stîng, mai înalt, al Ialomiței, în perimetrul grădinilor de legume al C.A.P.-ului. Aici, pe o suprafață ce măsoară aproximativ 200 m lungime de-a lungul râului și 90 m adîncime, au fost culese fragmente ceramice de tip Dridu și Sîntana de Mureș. Terenul fiind acoperit de culturi agricole cu recoltare tîrzie, nu a fost posibilă decît deschiderea unei singure secțiuni, de sondaj, de 75 m x 1 m, cu orientare E-V, perpendiculară pe direcția cursului apei. S-a constatat următoarea situație stratigrafică:

- pînă la adîncimea de circa 0,40 m găsim pămînt vegetal impregnat cu materiale ceramice feudale din sec.XV-XVI și fragmente ceramice de tip Dridu. Sporadic apare și ceramică Sîntana de Mureș și Latène, antrenată la suprafață de lucrări agricole, ori de numeroase gropi feudale existente;

- nivel de locuire din sec.al IV-lea e.n. aparținînd purtătorilor culturii Sîntana de Mureș, aflat la adîncimea de 0,40-0,70 m, în pămînt brun-cenușiu;

- nivel de locuire getică la adîncimea de aproximativ 0,90-1,10m, la baza unui strat de pămînt brun-castaniu ce suprapune pămîntul galben-cenușiu, steril arheologic.

Secțiunea a intersectat o locuință din sec.al IV-lea e.n. Dat fiind culturile agricole din împrejurimi, cercetarea efectuîndu-se într-o zonă strict limitată ce ne-a fost acordată de beneficiarii acestora, nu a fost posibilă extinderea cercetării locuinței. Asupra acesteia vom reveni. În profilul de sud al secțiunii erau vizibile 3 gropi feudale, din care una era adîncită pînă la pămîntul galben. În umplutura lor au fost antrenate și fragmente ceramice de tip Sîntana de Mureș și Dridu. Lucrările agricole, în special arăturile adînci, au afectat ultimele nivele de locuire. În timp ce așezarea din sec.al IV-lea e.n. a fost doar parțial deranjată, așezările de tip Dridu și din sec.XV-XVI ne sînt semna-

lăte doar de abundența materialelor ceramice și a resturilor din lut arșale vetrelor de foc și locuințelor din zonă.

Materialul recoltat se prezintă astfel:

I. CULTURA LATÈNE GETO-DACICĂ. Nivelul de locuire, surprins pe toată lungimea secțiunii, conține inventar. aproape în exclusivitate ceramic. Sînt prezente cele două principale categorii: ceramica lucrată cu mîna și ceramica lucrată la roată. După compoziția pastei, în cadrul ceramicii lucrate cu mîna distingem trei grupe: ceramica cu nisip grosier ca degresant, de calitate inferioară, arsă oxidant (pl. I/9, 2, 5); ceramica cu cioburi pisate și nisip în compoziția pastei, de calitate inferioară, arsă oxidant (pl. I/4, 7); o grupă mai puțin numeroasă o formează ceramica lucrată mai îngrijit, cu nisip mai fin ca degresant, cu suprafața acoperită de un slip brun-cărămiziu (pl. I/1, 3, 8). Formele ceramice prezente în cele trei grupe sînt, în general, vasele de tip "clopot" și "sac", ornamentate cu brîuri circulare, alveolate ori crestate, intercalate de proeminențe. Mai rar, apar fragmente de căni și cupe (pl. I/3).

Ceramica lucrată la roată este prezentă doar prin două fragmente (mai puțin de 1% din totalul materialului ceramic recoltat). Unul din acestea provine de la o strachină cu buza întoarsă spre interior, modelată din pastă fină de culoare gălbuie (pl. I/6). Al doilea fragment lucrat la roată provine de la un lebes: toarta cu un fragment de la partea superioară. Toarta, așezată vertical pe buza vasului, prezintă o șanțuire longitudinală, iar la extremități este încadrată de două proeminențe conice. Ceramica este fină, cenușie (pl. II/1). Forme asemănătoare sînt cunoscute la Gătejeni¹, Zimnicea², Tigveni³, Histria⁴, ș.a., datînd între sfîrșitul sec. al V-lea și mijlocul sec. al IV-lea f.e.n.

Ceramica descrisă prezintă caracteristicile unei faze mai timpurii, din sec. IV-III f.e.n., a culturii Latène geto-dacice.

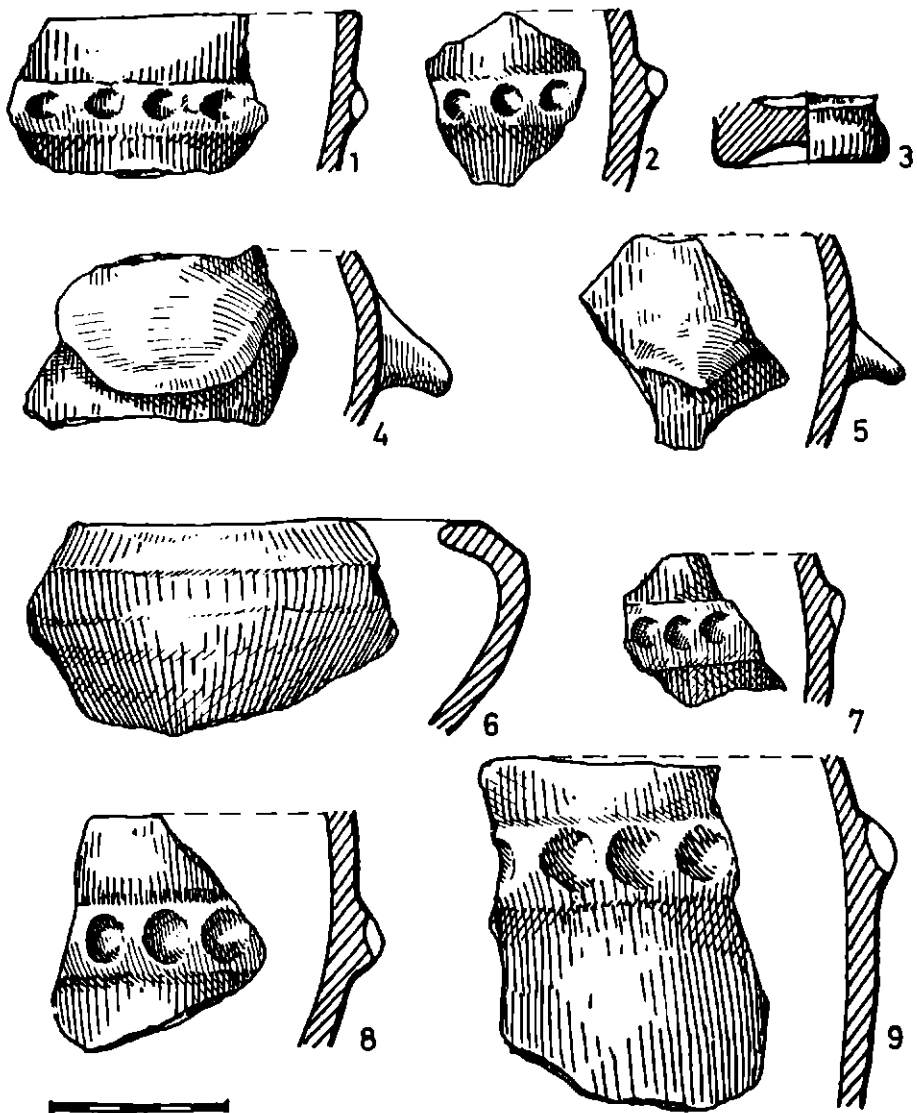
Singurul obiect de metal descoperit în stratul de cultură este o piesă de harnașament din fier (pl. V/8).

II. CULTURA SÎNTANA DE MUREȘ. Materialul arheologic este preponderent ceramic și, ca în toate celelalte așezări ale purtătorilor acestei culturi, aparține celor două principale categorii: ceramica lucrată cu mîna și cea lucrată la roată. Ceramica lucrată cu mîna constituie un procent foarte mic (circa 2%). Pasta are aspect grosolan, cu nisip și cioburi pisate în compoziție. Puținele fragmente de vase găsite nu prezintă elemente de decor și nu profilează clar forme ceramice.

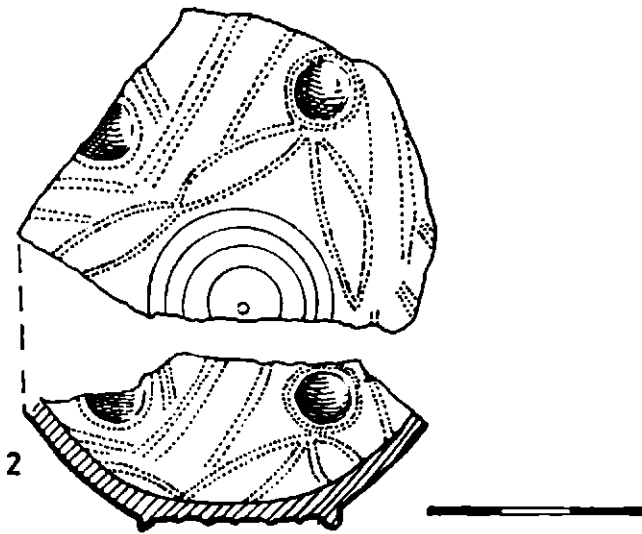
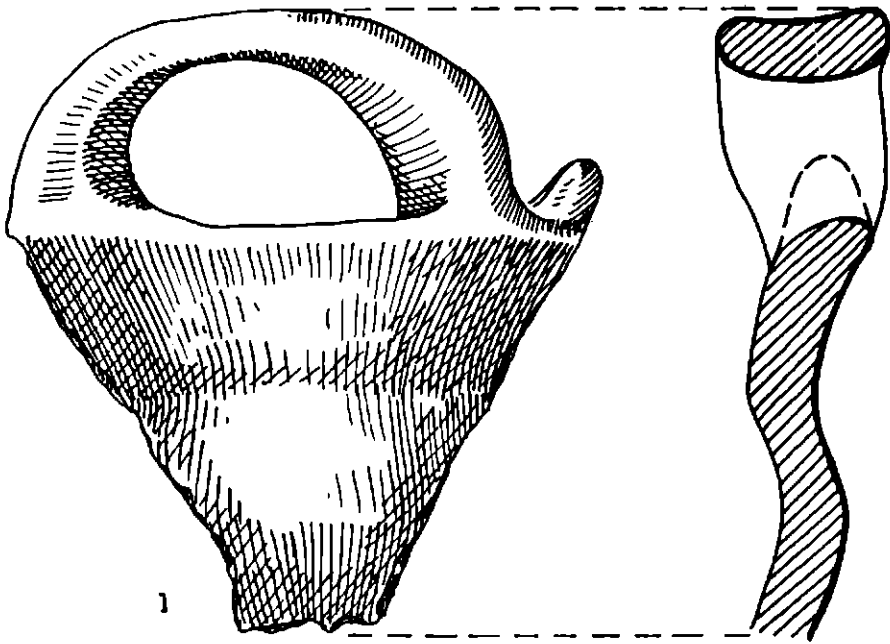
În cadrul ceramicii lucrate la roată distingem două grupe:

- ceramica cenușie, din pastă nisipoasă, de tradiție romană. Majoritatea fragmentelor provine de la vase-borcan (pl. III/1), unele decorate cu benzi de incizii circulare, trasate deasupra liniei de maximă rotunjire. Un alt tip ceramic - cana - ne este semnalat de fragmente, în special toate scurte și masive, cu secțiunea ovală, cu arcuire mică;

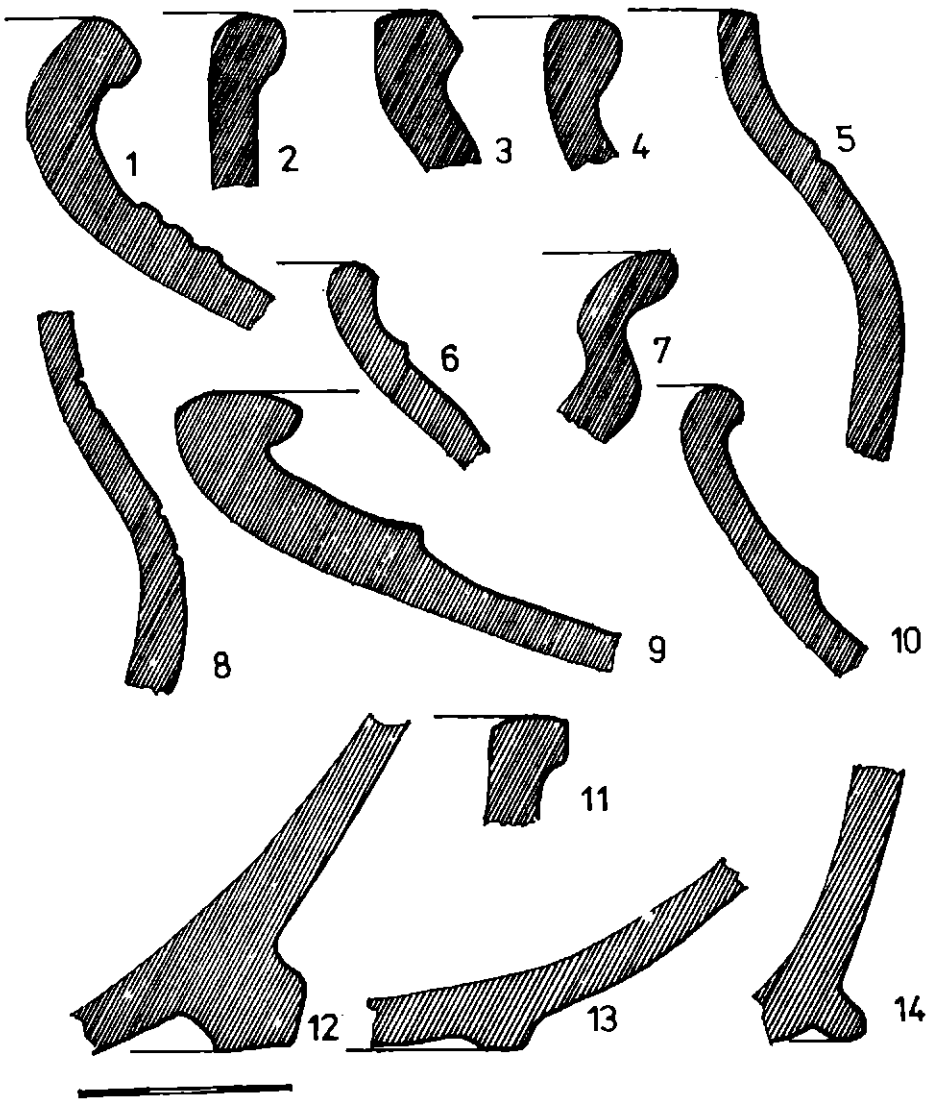
- ceramica cenușie fină este cea mai numeroasă. Oferă un bogat

Pl. I - Ceramică Latène lucrată cu mîna (1-5, 7-9) și la roată (6).

Pl. II - 1. Fragment de lebes; 2. Ceramică din sec. al IV-lea e.n. ornamentată cu alveole și impresiuni cu roțița.

Pl.III -.Ceramică cenușie, fină, lucrată la roată,de tip Sântana de Mureș.

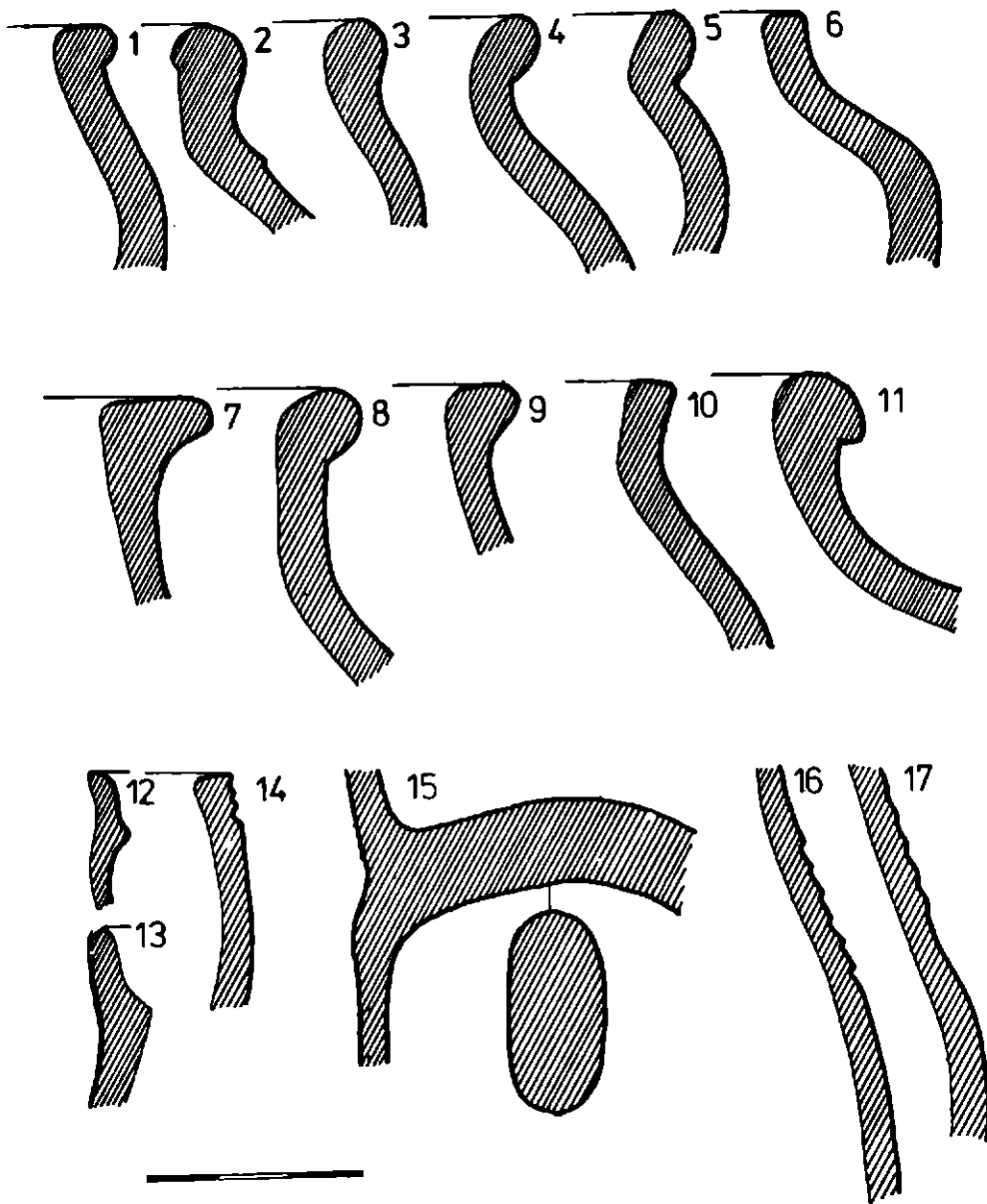
repertoriu de forme comune, de altfel, așezărilor Sântana de Mureș-Cerneahov, precum: castroane cu buza dreaptă ori ușor răsfrântă în exterior, cu marginea rotunjită și cele cu buza îngroșată spre exterior, cu marginea rotunjită sau dreaptă (pl.III/2-6, 8, 10-14); farfurii cu profilul în forma literei "S" (pl.III/7); oale cu corpul scund și larg, cu buza răsfrântă (pl.III/9).

În stratul de cultură au fost găsite și câteva obiecte din metal: fragmentul unei lame drepte de cuțitaș din fier (pl.V/4); o cataramă din fier, cu corpul oval, rotund în secțiune, cu dimensiunile de 4,4 x 2,6 cm (pl.V/7); o cheie fragmentară din fier, partea păstrată având 0,110 m lungime (pl.V/5). Unul din capete este curbat în formă de cfr-lig. Partea activă a cheii este ruptă din vechime. Astfel de piese, destul de frecvente în cultura Pșevorsk⁵, sînt foarte rare în complexele Sântana de Mureș-Cerneahov⁶. Pe teritoriul țării noastre, exemplare asemănătoare sînt cunoscute la Mogoșani și Spanțov⁷.

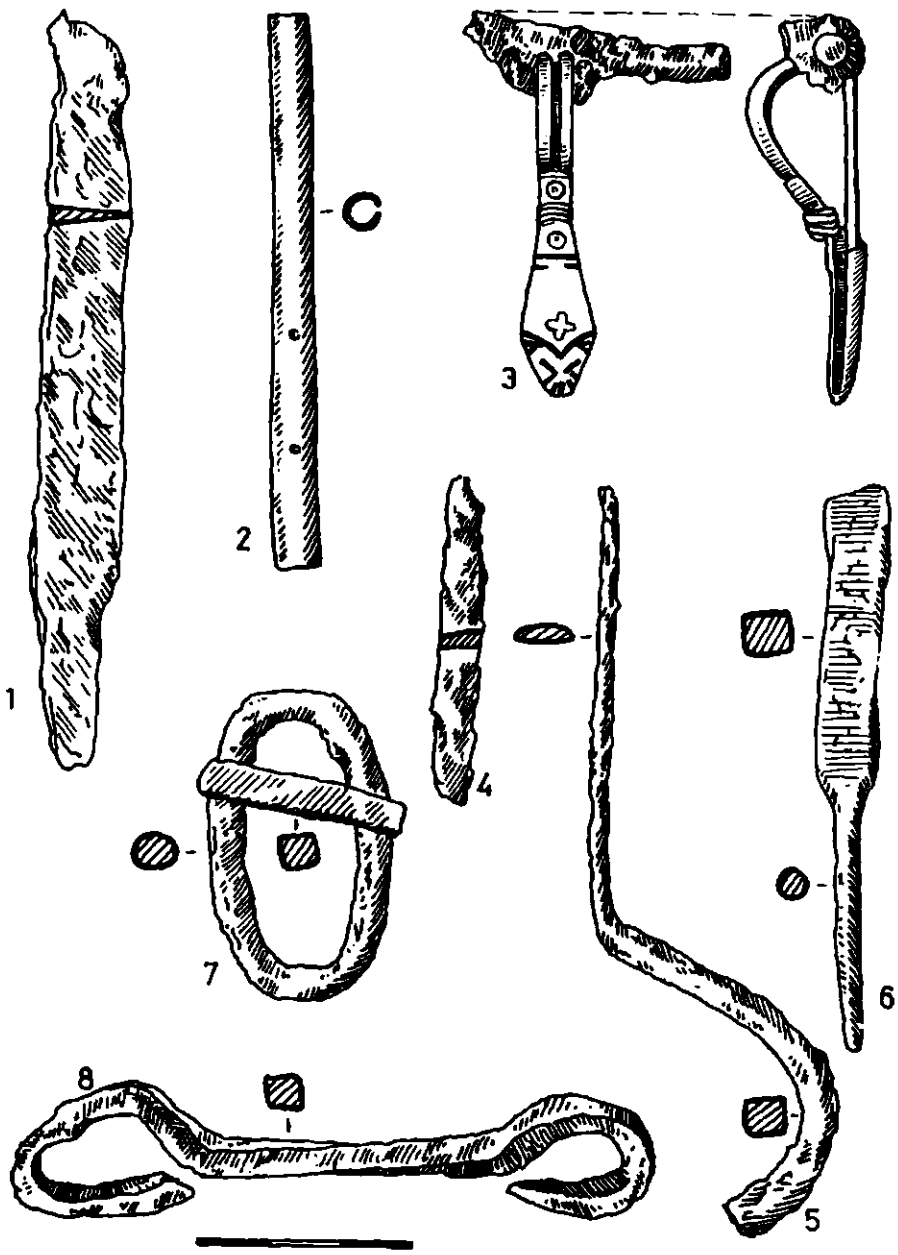
După cum am mai arătat, secțiunea a intersectat o locuință de tip semibordei, a cărui groapă, cu pereții ușor înclinați, avea 3,20 m lungime și aproximativ 0,60 m adîncime. Podeaua, neamenajată, se afla la limita pămîntului galben (- 1,10 m). Nu au apărut urme de vatră, ori gropi de țărushi. Inventarul ceramic - fragmente de vase, nici unul întregibil - are aspect unitar cu cel din stratul de cultură prezentat mai sus. De remarcat este doar prezența unui fragment de ceașcă ornamentată cu alveole și impresiuni punctiforme succesive realizate cu roțița (pl.II/2). Ceramica ornamentată, mai rar, în această tehnică este semnalată în întreaga arie, într-o fază mai timpurie, a culturii Sântana de Mureș-Cerneahov. La noi este cunoscută, printre altele la Tîrșor⁸, Olteni⁹, Ionășeni¹⁰, Botoșani-Dealul Căramidăriei¹¹.

Pe podeaua locuinței au mai fost găsite, grupate, patru greutate mari, tronconice (cu înălțimea de 14-16 cm și latura bazei de 10-14 cm), din lut cu nisip, pietricele și granule mari (3-8 mm) de cioburi pisate. Pasta este sfărîmicioasă, prost arsă.

Cîteva obiecte din metal completează inventarul locuinței: fragmentul unui obiect din fier (cu lungimea de 8 cm și grosimea de 7mm) folosit, probabil, ca unealtă, lucrat dintr-o bară cu secțiunea patrată, rotunjită și mult subțiată spre vîrf (pl.V/6); un tub din tablă subțire de cupru (8 cm lungime și 5mm diametru), prevăzut cu două șiruri de orificii diametral opuse (pl.V/2); un cuțit din fier cu lama dreaptă, fragmentară, prelungită printr-un peduncul de fixare (pl.V/1); o fibulă din argint de tipul "mit ungeschlagenem Fuss". Resortul (doar parțial păstrat) este bilateral, lung, cu axul din fier. Arcul este îngust. Picioarul este lățit romboidal. Partea întoarsă pe dedesubt a picioarului este prevăzută cu o prelungire înfășurată, în trei spire, pe corp, la limita dintre arc și picior, cu vădit rol ornamental. La acesta se adaugă un decor bogat realizat prin incizie ori ștanțare (pl.V/3). Acest tip de fibulă, mai rar înflorit în regiunile Dunării de Jos, își are unele analogii în aria culturii Sântana de Mureș de pe teritoriul țării noastre la

Pl.IV - Ceramică de tip Sântana de Mureș lucrată la roată: ceramică nisipoasă (1,4,5) și ceramică fină (2,3,6-9). Ceramică de tip Dridu (10,11). Ceramică medievală, sec.XV-XVI (12-17).

Pl. V - 8, Piesă de harnașament, sec. IV-III f.e.n.; (1-7), Podoabe și unelte, sec. al IV-lea e.n.

la Gherăseni¹², Tîrgșor¹³ (tipul Id) ș.a. Poate fi datată la începutul sec.al IV-lea e.n., ajutînd, astfel, la o mai exactă încadrare cronologică a așezării

III. CULTURA DRIDU. Fragmentele ceramice aparținînd acestei culturi au fost găsite în stratul de pămînt vegetal, antrenate la suprafață de lucrările agricole. Materialul, destul de sărac, nu ne îngăduie să profilăm decît două forme ceramice:

- oala cu corp înalt și umărul cu o arcuire largă, cu buza scurtă și puțin răsfrîntă spre exterior (pl.IV/10). Sînt lucrate la roată înceată, din pastă cu amestec de nisip și pietricele, brun-cărămizie. Prezintă obișnuitul decor realizat cu pieptenele - incizii orizontale, rare, profunde, cu aspect neuniform din cauza impurității pastei;

- oale cu umărul mai pronunțat, gîtul scurt și buza îngroșată spre exterior (pl.IV/11). Sînt lucrate, de asemenea, la roată înceată, din pastă mai fină, de culoare brună. Ornamentul, incizat cu pieptenele, linii orizontale și în val, este îngrijit executat.

Ambele tipuri aparțin categoriei ceramice "A" definită la Dridu¹⁴.

IV. EPOCA FEUDALA. Gropile feudale surprinse în secțiune, mai puțin stratul de suprafață, conțineau fragmente de vase, majoritatea căni și ulcioare, ce prezintă profile specifice ceramicii medievale din sec.XV-XVI (pl.IV/12-17).

Sondajul arheologic de la Fierbinți-Tîrg se alătură, cu noi informații, rezultatelor amplei acțiuni pe care specialiștii muzeelor noastre, o dedică cunoașterii trecutului istoric.

NOTE

- 1 Gh.I.Petre, Necropola și așezarea din epoca bronzului de la Gătejani, în SCIV, 4, 1971, p.557-565, fig.3/4.
- 2 Istoria României, vol.I, Edit.Academiei, București, 1960, p.221, fig.51/2.
- 3 Alexandru Vulpe și Eugenia Popescu, Contribution à la connaissance des débuts de la culture gëto-dacique dans la zone subcarpatique Vficea-Argeș (La nécropole tumulaire de Tigveni), în "Dacia", N.S., XVI, 1972, p.75-112, fig.5/5..
- 4 Petre Alexandrescu, Un groupe de céramique fabriquée à Istros, în "Dacia", N.S., XVI, 1972, p.113-132, fig.4/3 și 5/1.
- 5 Crystina Przewozna, în "Fontes arhaeologiae posnanienses", V, 1954, p.114.
- 6 Cîteva exemplare sînt cunoscute în cimitirele Cerneahov din Ucraina - v. I.V.Kunarenko, în SA, XXII, 1955, p.144.

- 7 C.Preda, Noi descoperiri arheologice în necropola din sec.al IV-lea e.n. de la Spanțov, în SCIV, 2, 1965, p.267, fig.4/17.
- 8 Gh.Diaconu, Tîrgșor - Necropola din secolele III-IV e.n., București, 1965, pl.XXVIII/3 și pl.LI/1.
- 9 B.Mitrea și C.Preda, Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia, București, 1966, fig.164/1.
- 10 I.Ioniță, Contribuții cu privire la cultura Sântana de Mureș-Cerneahov pe teritoriul R.S.R., în Arheologia Moldovei, IV, București, 1964, p.203, fig.9/10.
- 11 Ibidem, p.208, fig.14/2.
- 12 Gh.Diaconu, Așezarea și necropola de la Gherăseni-Buzău, în SCIV, 3, 1977, p.442, fig.9/5,6.
- 13 Gh.Diaconu, op.cit., pl.XCVIII/ 6,7.
- 14 Eugenia Zaharia, Săpăturile de la Dridu, București, 1967, p.79 și urm.

LE SONDAJE ARCHÉOLOGIQUE EFFECTUÉ SUR LE
TERRITOIRE DE LA COM.DE FIERBINȚI-TÎRG, DÉP.
DE IALOMIȚA

Résumé

Le sondage archéologique effectué à Fierbinți-Tîrg (localité située sur le cours de la rivière de Ialomîța, à environ 30 km N.E. de Bucarest) a relevé l'existence de plusieurs stations archéologiques inconnues jusqu'à présent:

a) établissement gëto-dace des IVe-IIIe siècles av.n.è. (pl.I/1-9, II/1, et V/8).

b) établissement appartenant à la civilisation de Sântana de Mureș (pl.II/2, III/1-14, IV/1-9 et V/1-7) du commencement du IVe siècle de n.è.

c) établissement du haut Moyen Âge, IXe-Xe siècles (pl.IV/10-11).

d) habitat d'époque féodale, XVe-XVIe siècles (pl.IV/12-17).

Les recherches ont été effectuées pour la connaissance et la protection des sites archéologiques de la dite zone soumise à des amples travaux de hidroamélioration.

LÉGENDE DES PLANCHES

Pl.I - Céramique gëto-dace travaillée à la main (1-5; 7-9) et au tour (6).

Pl.II - 1.Fragment de lebes; 2. céramique du IVe siècle de n.è. décorée avec des alvéoles et des impressions.

- Pl.III - Céramique grise, fine, travaillée au tour, du type Sântana de Mureş.
- Pl.IV - Céramique du type Sântana de Mureş travaillée au tour (1-9); céramique du type Dridu (10-11); céramique des XVe-XVIe siècles (12-17).
- Pl.V - Pièce de harnais des IVe-IIIe siècles av.n.è. (8); Parures et outils du IVe siècles de n.è. (1-7).